

לשונות של גאולה

אסופת שירה וספרות • ניסן ה'תש"פ 2020

הופק במהדורה מקוונת
ניסן ה'תש"פ 2020

© כל הזכויות שמורות

אנו שמחים להגיש לכם אסופת שירה, ספרות והגות, היוצאת לרגל ימים ייחודיים אלה - ימי חג הפסח המעורבים ב"מנהגים" ותחושות שלא הכרנו: הסתגרות והתכנסות, חשש ודאגה, בלבול וחוסר וודאות. העולם עצר מלכת, ובשקט שנוצר ניתן לשמוע היטב את פעימות הלב.

לפני קצת יותר משנה הקמנו קבוצת-גוגל, בשם "מקום של אש" שמיועדת לכותבים וחובבי שירה, ממגזרו - המגזר החרדי. הדבר נעשה מתוך מחשבה שיש לאפשר מרחב גברי-חרדי שבו תצמח שירה, דבר שנראה פחות "מקובל" ופחות מובן מאליו בימינו ובמקומנו, ומתוך אמונה שיש חשיבות נפשית ורוחנית גבוהה בפיתוח הערוץ הזה של הקשבה לשפת הלב וכתובת הנפש. ידוע לכל כי קדמונינו, גדולי הדורות, הקדישו מזמנם ומרצם למקצוע השירה וראו בכך עבודת קודש. מסיבות כאלה ואחרות נזנח השדה הזה במשך דור או שניים, אך אנו רואים בעיינינו ניצני פריחה מחדשים ושמחים על כך.

האסופה שלפניכם היא פרי יצירתם של חלק מחברי הקבוצה. נערכנו בחפזון להוצאת הגליון, שכן ההחלטה להוציאו התגבשה זמן מה לאחר פרוץ הקורונה לחיינו, וכשאל מולנו דוהר במהירות קו הסיום בדמותו של חג הפסח. בימים טרופים אלה אנו מוצפים ורוויים כתבות ודיווחים ופרשנויות, והיה נדמה לנו כי "תשובת המשקל" ראוי גם לדבר אל הלב ולעורר את נימיו במילים וטקסטים מסוג אחר.

השתדלנו לאסוף יצירות שמתאימות לאווירת הזמן. מרכזו של חג הפסח הוא הבית ("וְאֵת בְּיַתְּנוּ הַצֵּיל..."), שמות יב, כז). עם פרוץ הקורונה לחיינו אנו מתכנסים אל מקום המבטחים, אל הבית. האדם נסגר, מבחירה או מאונס, בדל"ת אמותיו, הגשמיות והרוחניות. בשירים שלפנינו ניתן למצוא מקולות ההתכנסות, ומן הדיאלוג שבין אדם לביתו ובין אדם לעצמו.

תודתינו העמוקה שלוחה לחברינו הכותבים, על העונג והזכות לפרסם את יצירותיהם. אנו מקווים שהאסופה תמצא נמענים קשובים ונאמנים, ודרכה גם נגיע אל חברים חדשים לדרך. במחשבתנו להוציא גליונות נוספים בעתיד, ונשמח לקבל חומרים מתאימים.

עריכה

אלי שטרן
elishteren@gmail.com

מערכת

בן ציון גולדשטיין, חיים גרילק,
יעקב מתן, אריאל שטיין, אלי שטרן

עיצוב

בן ציון גולדשטיין
bentsi.go@gmail.com

מייל

makomshelesh@gmail.com

תוכן

6	ברוך הבא לביתך	יעקב מתן
6	קבלת שבת	
7	בואי תקוה אל חללינו הקטנים	חיים גרילק
8	בטירוף הלבדיות	
9	באין מילים	
10	כל הצדיקים והחסידים	
11	מבחן סיכה	בן ציון גולדשטיין
11	נייר ודבק	
12	דפדוף	
13	רשימה להתגעגע לקיום במילים	אריאל שטיין
16	ביקורת המקרא	יעקב אייזנטל
18	בכל בוקר	אלי שטרן
19	בני היפה	
20	שני גוים	
20	ניתוח לב סגור	
21	לפעמים	
22	והוצאתי אתכם	סיני גרינבוים
24	יומן חוויות מבידוד ביתי	בן ציון גולדשטיין
32	סיפור החלון של ביילא באולמי שמוטניק	יואל ארלנגר

יעקב מתן

בְּרוּךְ הַבּוֹא לְבֵיתְךָ
בְּרוּךְ אַתָּה בְּצֵאתְךָ
מִכְּלוּב זָהָב אֶל חֶפֶשׁ בְּדָד
בְּרוּךְ מוֹשִׁיבְךָ יְחִידִי
בֵּין אַרְבְּעֵה קִירוֹת
שֶׁל גְּאֻלָּה

קבלת שבת

בוֹאֵי נַפְשׁוֹת
שֶׁלֹּמֶת זְהִיּוֹת
הָאֶתְמוּל,
נִכַח פְּנֵי שְׂאוֹל.
נִקּוּם נִתְעוֹרֵר
מִעֶפֶר נִתְנַעֵר
נִלְבָּשׁ לְנוּ בְּגָד
תְּפֹאֲרֹת,
עֲמִי.

בואי תקנה אל חללינו הקטנים
באור הכלוא נגהו פנים
ויד אשר כבשה עצמה מדעת
הנה פשוטה, הושטה לגעת

בואי תקנה אל זמן נוקף
אל מצר הגוף, אל ראש נופל על כתף
עוד פרח יש וניצוצות של חסד
פורעים בין ענני הכסף

וחיים מפכים בין כתלים
קולות, כמיהות, ריחות וצלילים
אהבה שאין בעולם לה מסגר ובריח
התוכל את חידת המחר להבטיח

אם פנה מבט אל שארית היום
אם הציף החשך פני תהום
בואי תקנה בקרנות חדרים
פה שלחן ערוך כבד, חלון פתוח להרים

בטירוף הלבדיות

מה זאת עשית א-לוהים לנו
שמת בשר
נתת דם
רקמת עורות
ואנחנו כל העת
חוצה להם
כל הזמן בשמה
מביטים מביטים
מה זאת עשית לנו
אם איננו כאן
אם איננו נוכחים כלל
אם לבדיותנו
הריקה אין קול
היא אנחנו
תִּרְדַּתְנוּ
א-לוהים
מה זאת עשית לנו

בְּאֵין מְלִים
הָיָה נָא הַמְּלִים
בְּאֵין מְקוֹם
הֲלֹא אַתָּה לְעוֹלָם הַמְּקוֹם
וּכְשֶׁהֲלֵב עוֹמֵד מְלֶכֶת
אֵל נָא תַעֲזֹבוּ
רִיק מוֹל שַׁעַר הַשָּׁמַיִם
אֲנִי הַדְּמָעָה
הַסּוֹרֶרֶת
שֶׁיֵרְדֶה מֵעֵינֶיךָ
לְעוֹלָם
הַעֲתִידָה לְחֹזוֹר
עַד אֲנִי תִהְיֶה מְבַדִּיל
בֵּין מַיִם לְמַיִם

כל הצדיקים והחסידים
שמזמן סיימו לבקש על
עצמם, ביתם, קהלים,
יהיו לרצון אמרי פיהם,
האם ידעו עד כמה יפה לפניך
תפלת המגמגם?
החזן המישיר אל השער
קדוש קדוש קדוש,
איך יבחין?
אך במלחמה המתחוללת בקצה מערב,
במקום בו הלשון כבדה
והשפתיים ממאנות להוציא
מה שהלב בוכה,
היכן שהכל רצוץ הברות
רוח ממקלא מפרקת,
שמה אלקים מתאנה לו.
מי שער קודשא בריך הוא
רכון ככה על פאזל,
גוף קצת מבלבל
ונשמה של ילד
משלימים בשבילו קצת אחרת
תמונה ישנה מקפלת אצלו בכיס.
הוגים יחדו מזבח של אש,
סלם זהב יורד משמים,
כהן גדול בטישרט כחלה
על אופנים חשמליים,
מטפס ועולה בו.

בן ציון גולדשטיין

מבחן סיכה

תעשו למי שתמצו מבחן סכה באטלס הכי גדול בחנות, וזכרו
גם הוא נעץ זעיר
על לוח הלילה שארכו 100,000 שנות אור.

בעמוד האמצעי,
נפתחת מפת אכלוסין ומדינית,
סין ואמריקה - כתם לדה אדם
על ירך אוקינוס.
מיליונים מיקרונים כתרים
מתרוצצים על ספון בין-כוכבי.
שביל החלב הוא ספינת תענוגות כבדה
יוצא להפלגה בתוך בקבוק גלקטי ירק,
צף בזמן המתעות.

נייר ודבק

גזור מגזר
נשרף ברוח רחוב.
קירות רבים יוצאים בקריאות חשובות
דברים מתוחים כריעה מצד לצד
אני נצמד חזק לעצמי
ומתיבש לפי מה שכתוב בהוראות
כמו דבק משגע.

דפדוף

יש יום שנפתח בקפה נמס
ונשטף בדוש הערב,
ויש שמתחיל משעה בה ילד לא מוצא עצמו במטה
ועד שנגרדם סוף סוף.
דברנו על דירת
כמה חדרים נקנה ומ"ר של גן
מי דמין שלמחרת
דלת מקרר נפתח, לכמה ביצים נותרו.

היו זמנים שנאמד
כמה נתתי לך ואת לי,
וכאלו ש
בכמה שתקנו מבט זה לצד זה.

זוכרת שאת התשובה ל
מתי אתה מגיע?
השיב לנו המסלול הכחול ב-Waze
ארבעה לוינים חובקי אטמוספירה
אכנו אותנו במרכז מדמה

אותו רגע ארד כדפדוף של
כמה נשאר עד הסוף במחזור עבה של תפלות חג
יכול להיות קצר כשיר ילדים
או מהדורת ערב קשה.
לפעמים אנחנו בנו,
ולפעמים בכלל לא,
ואז מה.

אריאל שטיין

להתגעגע לקיום במילים - הרהורים על כאב ויצירה

אי שם, בין יום העצמאות לל"ג בעומר של שנת תשל"ו פגשה המשוררת זלדה ב"בית הסופר" בירושלים קבוצה של תלמידי בית-ספר יסודי והשיבה על שאלותיהם. במענה לשאלת אחת התלמידות בנוגע לפרסום שיריה, אמרה זלדה: "כנראה שההד הוא גם כן חשוב... אני ודאי כותבת לי... משהו מעיק, או משהו עולה על גדותיו, טוב או רע, ויש צורך לכתוב. אבל להגיד שאין כל חשיבות להד, אני חושבת שזה לא נכון...". כשקראתי את הדברים, נזכרתי בשיר שלה "ריח טוב של מרחקים":

מְשֶׁהוּ בְּתוֹכִי
הוֹצִיא אֶת רֵאשׁוֹ מִן הָיָם
מִתְגַּעְגַּע לְקִיּוּם בְּמַלְיָם.
עוֹמְדָת אֲנִי כְּאוֹתוֹ קִבְּצוֹן
וְעַל לִוּחַ לְבִי שִׁיר
שׁוֹמֵסֵפֶר לְכָל עוֹבֵר וְשׁוֹב
לְכָל רֵץ
עַל מְחֻזְזוֹת כְּמוֹסִים שְׁבַלְבַל -
אֵיזָה טְרוּף
אֵיזוֹ בּוֹשָׁה
לְהוֹבִיל זָרִים לְשֵׁם
[...]

בשיר זה מבטאת זלדה את אותו איזון עדין שמתקיים במקרים רבים בין הרצון האנושי הטבעי לביטוי העצמי של "גרעין הנפש", לבין החשש מ"נגיעה לא עדינה" העלולה לפגוע באותם "מחוזות כמוסים שבלב".

גַּם הַשִּׁיר מְבַקֵּשׁ אֶת נַפְשׁוֹ לְמוֹת,

כִּי עֲצִים וְאַבְנִים נִגְעוּ בְּלֹא-עֲדִינּוֹת

בְּנִגּוֹן

[...]

הרצון הטבעי לביטוי עצמי יש בו כמיהה לקיום, המתבטא דרך אותו הד, שהיציאה החוצה והחשיפה לעין השמש והרחוב יכולים לאפשר. אבל הקיום הזה שברירי כל כך... מחד, הגעגוע "לקיום במילים" ומאידך החרדה מהמפגש, שלעיתים כמעט בלתי נמנע, בין המילים הללו, עם "העולם שבחוץ", שגורר לעג ובוז, עד שהשיר "מבקש את נפשו למות".

דונלד ויניקוט, פסיכואנליטיקאי שחי באנגליה (1896-1971), מתאר את ה"עצמי הכוזב" שמתפתח אצל ילדים שלא התאפשר להם מסיבות שונות לחוות את אותו הדהוד חיובי מ"העולם" לניצני הביטוי של ה"עצמי האמיתי" שלהם. כך בעצם גדל הילד שחש שאין מקום מקבל לחוויית החיים הסובייקטיבית שלו והוא ממעט את עצמו האמיתי בכדי לשרוד בעולם הזה. הוא נאלץ לעטות על פניו מסיכה כוזבת, המגינה עליו מפני הפגיעות, אך עבורה הוא נאלץ לשלם מחיר כבד בדמות "הקפאה עמוקה" של עצמו האמיתי. כך גדל הילד ומתבגר ומסתובב לו במשך שנים עם מסיכת הליצן או השודד, בעוד הגרעין הפנימי שלו אחר לגמרי. למרבה הצער, המסכה "משתלטת" עליו, כגולם הקם על יוצרו, והוא כבר שוכח את מי שהוא באמת. שכחה שכזו נמשלת לעיתים למין "מוות נפשי" חסר תחושה. אך מפעם לפעם מבצבץ לו כאב וממלא את הסדק הצר שבין מסכת השקר לעור האמת של הפנים. הכאב הזה הוא בלתי נסבל, כאב חי, אך דווקא בשל כך, הוא מאפשר גם הזדמנות.

במכתב ששלחה זלדה לאחת מידידותיה, היא כותבת על ההזדמנות הזו: "חשבתי, לוי יכולת לצוד בכתב את כל ההפרעות שרמזת אודותן, הממיתות את הניצוץ החי שבלב, את יכולת השירה; אותו מבט, אותו טון, אותה זרות שבהבל פה אחד יִכְבוּ אלף אגדות שבנפשך; לוי יכולת לצוד בעטף את הפרעות ה'אטמוספירות' והפסיכולוגיות, יחד עם הרעיון המציץ בלב ומתחמק, המנסה רגע ללבוש צורה ובורח ברגע שני לחושך התהומות שמתחת לסף ההכרה; לוי הצלחת בזאת - הרי אז כל אלו הפרעות היו הופכות גם הן לחלק מן החומר העשיר שאת נזקקת לו; לוי יכולת לתת כביכול כינורות לאריות ולדובים שחוסמים את הדרך למעיין שבך, היה זה מאוד מעניין...".

דווקא מתוך הכאב ניתן לצמוח ולהצמיח. ויניקוט אולי ימליץ על התבוננות דרך טיפול פסיכולוגי אבל זלדה מציעה לחברתה, שכנראה ביטאה את הכאב הקיומי הזה בפניה, לאפשר לעצמה, דרך הכתיבה, להיפגש עם הכאב והפחד. לא רק להסתכל בעיניהם של "הדובים והאריות", אלא גם לשתף אותם ולכלול אותם במעשה היצירה.

כשיצליח האדם להתקרב לעצמו, גם כשברקע נוהמים דובים ואריות, ואולי אפילו יאזור אומץ לתת בידיהם כינורות, תתאחד הנפש עם עצמה ויתגלה ש"מעז יצא מתוק". כאבי הלעג והביקורת הרעה, יתבררו אז כ"חבלי לידה" שרק קירבו את היחלצותה של הנפש בצורתה הטבעית מתוך הכזב... ואז אולי תיוולד האפשרות לבטא ללא בושה את השם שנתנה לו, לאדם, כמיהתו... השם שנתן לו אלוקים...

§ § §

ביקורת המקרא

בְּרֵאשִׁית הָיָה לִי לֵב טָהוֹר
וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת
אוֹר קָדוֹשׁ בְּפָנַי תִּינּוֹק
נִשְׁמָה בְּלִי גוֹף
אוֹר בְּלִי כְּלִי
אוֹר שְׁאִין לוֹ סוּף וְהִתְחַלָּה
אֶבֶל אַחֲרֵי כִכְלוֹת הַכֹּל
בְּמָה שְׁלָלָא סַפְק נְרָאָה כְּהוֹסְפָה שֶׁל עוֹרֵךְ מְאַחֵר יוֹתֵר
בְּא הַנְּשֵׁם, וְנִשְׂיָאִים וְרוּחַ - אֵין
יֵשׁ לִי גוֹף
צְרִיךְ לְחַגֵּג אוֹתוֹ
כֶּךְ כּוֹתְבִים בְּעֵתוֹן
אָמְרוּ בְּתַכְנִית הַבְּקָר
אָמְרוּ - אֲזַ חוֹנְגִים
וְעַכְשָׁו הַגּוֹף שְׁלִי עוֹרֵךְ אוֹתִי
מוֹצִיא דְבָרִים מְהַקְשָׁרִם
וְאָנִי חִפְשִׁי כְּמוֹ שְׁלֵא הִיִּיתִי מְעוֹלָם
זֶה לֹא אָנִי; זֶה הַגּוֹף
זוֹ שִׁכְבָּה שְׁנוֹסְפָה מְאַחֵר יוֹתֵר
נְרָאָה שְׁעַל יְדֵי שְׁנֵי עוֹרְכִים שׁוֹנִים
אוֹ אֲפִילוֹ שְׁלוֹשָׁה
זֹאת נִתֵּן לְרֵאוֹת גַּם בְּשִׁנּוּיִים בֵּין הַתְּקוּפוֹת
לְהַבְחִין בְּבִרְוֹר בְּאוֹר הַנְּעֵלִם מִשְׁנָה לְשְׁנָה
מָה שְׁנִרְאָה כְּעִבּוּדָה שֶׁל עוֹרְכִים רַבִּים אֵף יוֹתֵר
שְׁלוֹשִׁים
שְׁמוֹנִים וּשְׁנַיִם
חֲמִשָּׁת אֲלָפִים עוֹרְכִים מְשַׁנְּעִים
שְׁאִין לָהֶם בְּעוֹלָם כְּלוֹם חוּץ מִלְּעֵרֵךְ אוֹתִי לְמוֹת
וּבְמָה שְׁלָלָא סַפְק נְרָאָה כְּהוֹסְפָה שֶׁל עוֹרֵךְ מְאַחֵר יוֹתֵר

הַתַּחַתְנַתִּי אֶתְךָ
יְלֵד, יְלֵדָה
יוֹצְרִים יְלֵד, יְלֵדָה
לְעוֹלָם שְׁכָלוּ תְהוּ
שְׁנֵי עוֹרְכִים מִיְנִימוֹם
שׁוֹנִים, מִתְקוּפוֹת שׁוֹנוֹת
אֲנִי מִתְקוּפַת הַרוּחַ
אֶת מִתְקוּפַת הָאֲדָמָה
וְהַעֲצָב, עָרוּךְ כָּכֵל שִׁיָּהָא
מִתְקוּפַת הָאֲבָן
אִם כֵּן, אֶפְשֶׁר לְקַבֵּעַ
אֵין כָּאֵן מִקְשָׁה אַחַת
אֵין כָּאֵן יְצִירָה אַחַת
אֵין כָּאֵן לֹא נִדְרַר וְלֹא שְׁמַתָּא
וְלֹא אֲרוּר
עַל קוֹנָם וְקוֹנָח וְנִזְיֵק וְפִזְיֵחַ אֶף אֶחָד לֹא מַעֲזוּ לְדַבֵּר בְּיָמִים אֵלֶּה
יֵשׁ כָּאֵן מֵאֲרָג מְרַכֵּב
שְׁקִשָׁה מֵאֵד לְכַנּוֹתוֹ אֶחָד
מֵה נּוֹתֵר מֵהָאֶחָד שְׁלָה, אֵלֵי
אַחֲרֵי עֲרִיכָה
אוּלַי נִחְכָּה לְגַרְסָה הַמְרַחֲבַת, לְבִלְוֵי־רֵי
זֶה בְּכָלֵל לֹא כְמוֹ הַסֵּפֶר
לֹא רוֹאִים כְּלוּם

אלי שטרן

בְּכֵל בְּקָר,
בְּשִׁעַת מְנַחָה,
בְּדַמְדוּמִים,
יְלָדִים מִתְּפִלָּיִם אֵלַי
מוֹשִׁיטִים זְרוּעוֹת
אֲנִי סוֹחֵב קְרוֹנוֹת שֶׁל אַחֲרָיוֹת
אֲנִי סוֹחֵב
יְלָדִים צְמֵאִים מִבְּקָשִׁים
אֲנִי סוֹחֵב אוֹתָם מִבֵּית הוֹרֵי
אֶל הַחֲשֵׁכָה שֶׁבְּאֶפֶק
(בְּדֶרֶךְ אֶל מִקְלַט הַגּוֹף
בֵּין הַשְּׂמִיכוֹת)
מִבְּקֵשׁ הָיִית אֹר מְפֹכָה
מִמְעֵיָן חֶרֶב, מִמְדָּבָר, מִיַּאוֹשׁ
מִכְּבִישׁ אֶרֶץ וְעַיִף וְצָמָא לְהַתְּפַלֵּל

בְּגֵי הַיָּפֶה,
שְׁמַלְיִם מִסְתַּבְּכוֹת לוֹ בְּפֶה,
מִסְעִיר בֵּי אָגַם בֵּית חֲזָה.
כָּשֶׁהוּא מִשְׁתַּחֲוֶה
לְאֱלֹהֵי אָבִי,
הוּא מְשַׁלֵּיךְ אוֹתִי
מִיְבֶשֶׁה עַד אֶפְסֵי עוֹלָם,
מִחוּץ הַשְּׂפוֹת הַשְּׂדוּפוֹת
אֶל תְּהוֹם הַנְּעָלָם.

שני גרים

שני גוים בבטני
ובתוך יהודי קטן שמנסה לצעק גענאלד
נחר מטפס למעלה בתעלות הגוף
מגשש אל היציאה פשוט גפים
נואש נאחז בדפנות הגרון
נמשך אל האור הגולש מן הלשון

שני גוים בבטני
ובעיטות, שאלהים ישמר
ויהודי-סיופי שמתגעע לגלגל תפלה
ממעמקים אל השפתים:
השם תעשה למען שמך
שלא יקרסו הקירות
וכבודי ישפך לאדמה

ניתוח לב סגור

מוטל על שלחן הנתוחים שלך,
מרדם ומגשם (בגשמת אפיה),
בעדינות בעדינות
פתח את לבי ושים בתוכי:
אהבתך
ויראתך
ולעשות רצונך;
והנח בו טוב,
והסר הקלפה,
ויישר את הראוי לישר,
והשאיר את כל העקום
שעושה אותי ישר

לפעמים

לפעמים גלות מתרחשת בי
חלק אחד שלי נודד
אל מדבר נורא,
מקום שרף האנכי,
עקרבי שנאה, נחשי פחדים

לפעמים סירה מתנתקת בי
נסחפת בים המלח הצורב
אל לב ההפכה
איי קצר רוח, חופי הדאגה

לפעמים בורות נשברים בי,
בולעים ארץ ויושביה,
ערים פתומיות-רעמסיות
פוערות חלל

לפעמים הוריקן משתולל בי,
רוח חצופה מתפרצת
מעיפה את כל מה שקבוע,
את כל האחריות

לפעמים זה קורה,
וצריך את כל ארץ הנשימה,
וצריך להכין כלי גולה
ותאורת-חרום,
וכדאי שאציב לי ציונים,
שאזכר

וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם - מִן הַהַרְגָּלִים, מִן הַשְּׁגָרָה הַמְלֻמְדָה.
וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם - מִמְרוֹצֵת הַיָּמִים, מִטְרוֹף תְּכַבֵּד הָעֲבוּדָה.
וְגֵאלְתִּי אֶתְכֶם - מִהַשְׁעָבוֹד לְרַמַּת חַיִּים, לַפּוֹנֵה הָאֲבוּדָה.
וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם אֵלַי, אִמָּה שִׁפְיָהּ מִתְנַלָּה בְּבִידוּדָה.

בן ציון גולדשטיין

יומן בידוד אישי, נכתב במסגרת חובת בידוד בחדר בתוך הבית

בידוד, יום 1 # גילוי

אני נכנס לבידוד, הייתי בקרבה לידיד שאובחן כחולה, נסעתי אתו ברכב, המחשבות בראש מסתובבות כמו מכוונות הכביסה של פעם, אני בעיקר מתחיל לחשוב על המשפחה הקרובה. ההורים, סבא וסבתא, זידי, ממי, אני מדמיין פרצופים נזעמים של דודים, מה? הדבקת אותנו???

המנהל שלי כותב: תרשום לי את כל פרטי האירוע... רגע, אבל אני בכלל לא חולה. אבל אולי כן? הילדים במיטה מקשיבים לדרמה, אני אומר לאשתי, לפני הכול אנחנו מרגיעים אותם.

אוי כמה שאני רוצה לשמור על הדרדסים האלו...

התגובות משתנות מאחד לשני, יש שזוהר נפשם מתגלה, מנסים להרגיע, עמית לעבודה מתקשר אלי לאחל לי מזל טוב כי הנכדה של אחיו התארסה עם האחיון שלנו, צריך לשכפל אנשים כאלו. מזל טוב...

אני רואה סדרה של מחשבות שליליות, ניתזות בממטרה עם דפוס קבוע, זה כמו נגיף, בחיי... אני מלא התנצלויות לכולם. אשתי אומרת, למה אתה מתנצל? עשית משהו רע?

אח"כ אני חושב, נדפקתי.

התבטאתי בחריפות על רבנים שלא לוקחים מנהיגות והורו להמשיך כרגיל ומה יגידו, שבגלל זה אני עכשיו בבידוד? ומה אכפת לי בכלל? השכל שלי צווח לי שצריך להישמע להוראות של בטיחות וסכנת חיים. מוכרחים לצפות פני עתיד. ובכלל, מתייחסת ברצינות לענייני חיים ושלום הציבור.

גשם בחוץ אומר, יהיה טוב, יהיה טוב, יהיה טוב.

בידוד, בוקר יום 2 # קול המון אדם

בבוקר אני משכים ומוודד חום, 35.6, אבל מרגיש חולה.

אנו חיים בתוך עולם מלא ורוחש, עולם כמטרופולין אחד הומה עם קו רקיע משלו. ויש תשוקה לקיום שהוא כמו בבידוד, להסתובב בחוץ עם האמת המבודדת שלך ה"בלבדית" - ולהיות שלם איתה.

בעבר תהיתי רבות אם יש לי בכלל איזה "עצמי" בפנים, או שהוא אבד אי שם בתחילת הדרך בגיל הבחרות המוקדם... אני, 173 ס"מ של ראי לדברים שחינכו אותי? שאמרו לי, ואף הם תמונת ראי של משהו? כל העולם חדר מראות ענקי שמשתקף האחד בשני שוב ושוב.

אני יודע שיש, יש אמת פנימית, ובא לי להכיר אותה אותה, ולתווך אותה החוצה. לא לרצות (ר בפתח). איך מסלקים את תכונת הריצוי? איך לא לנוע מתוך פחד, רק מתוך "לבד" זך ומזוקק? משימת הבידוד מרימה לי להנחתה...

בינתיים, אני שומע קול המון אדם, אימת קהל מפעפעת בי, אני מדמה רחוב בבני ברק, מתוך קריקטורה של יוני, ובא לי, לעזאזל, להעיף את התחושה הזו ממני, אחת ולתמיד, לכל הרוחות.

אני מודד עוד פעם, הראש כואב, ושיעול אחד הגיח פתאום, מקודם.

בדלת הגיע שליח עם פיצה, ידא אריכתא של אימא ואבא מירושלים, טאבון הלב שלי מתמלא באדים של קירבה.

הבת שלי, מסדרת מגש על הרצפה, כמו שמניחים לפני מלונה.. איזה לב יש לה..

בידוד , ליל 3 # סתימה במקלחת

בלילה לא נרדם. הראש כואב, אני מכאיב לעצמי בעיקר עם הפחד הארוך האמור של השליה.

יש סתימה במקלחת הורים, מתרחץ קצרות, מנסה להשחיל יד אין שום דבר שחוסם את הניקוז... המים גואים ונעצרים על סף היחידה, בבוקר אני קם, הרצפה יבשה, כמעט.

אני שם לב שיש עוד מכסה ניקוז עגול, וחושב על עולם עם אלטרנטיבות בלתי מוגבלות, יש אנשים שלמדו לשנוא את עושר האפשרויות המופלא. "לפיכך הרבה לנו", עבור התקווה שתמיד יש בצד אגן נוסף שטרם הבחנו בו. אני נזכר באגדה שכשיבוא המשיח מים יעלו מאיזו סתימה נסתרת בהר הבית וזה מחייך אותי.

את היום אני פותח עם פתיחת דלת החדר וברכת "בוקר טוב" למשפחה, מהתשובה אני מבין שבאמת טוב להם הבוקר.

36.2 מעלות, אני מודד, מודה אני. הכל בדמיון... אני עובר על החדר עם תרסיס חיטוי, ופותח חלון.

חמש שיחות שלא נענו, וכמה הודעות מלקוחות שמוטרדים מהתיקים שלהם... שימתינו... לוקח נשימה ארוכה ומניח תפילין, שבע סיבובים להפחתת לחץ הדם היהודי, מסובב ל"שין" אחד גדול על היד השמאלית. ששש...

מתזז על עצמי מעט בושם, איזה יום.

בידוד , יום 3 # סדר במחשב

אני עושה סדר במחשב, הדסקטופ גדוש בקבצים שונים. בין היתר, יש תיקייה שנקראת "הורדות שטותיות", פתחנו אותה בשביל שהקליפים המטופשים ירדו לשם, תכל'ס, היא קיימת שם בשביל לגחך עלינו... כעת, יש זמן לנקות קצת וגם להתנקות.

אני מגלה תמונות מהטיול שעשינו באיטליה. בפאתי הגטו היהודי, חצר בית הכנסת הגדול של רומא. צילמתי כתובת שיש חלקה, חקוק בה הודאה לזאב מקאפווא שנדב כיור לנטילת ידיים לבאים לבית הכנסת ה"ציציליאני", כך במקור.

השנה היתה "ארחץ בניקיון כפי" לפ"ק.

הצד השני של עושר האפשרויות הוא רעש, הרשתות החברתיות מופצצות בוויבנירים, הטכנולוגיה מציעה לנו כלים על גבי כלים. לחיצת הכפתור במקלדת היא המרחק בין האדם לידע. אוצר החכמה פתחו את השירות שלהם לחינמי... יש שם יותר ממאה אלף ספרים, מי סופר... הקמתי לשיעור דף יומי שלנו, קבוצה לשיעור מקוון בג'מייל.

יש תחושה שאנו יחד יותר מתמיד. גמרא שבת י"ב עמוד ב': לא יקרא לאור הנר שמא יטה, אמר רבי ישמעאל קריתי והטיתי, ורבי נתן אומר שגם כתב על פנקסו. קלמן שואל: מה עם נרות מוצקים של היום? מותר לקרוא לאורם? רבי גוגל מכריע מיד, מחלוקת הפוסקים. ואם חשמל דולק, מותר.

לפעמים אנו זקוקים לאוושה קלה של חושך, למעט צמצום, כדי שנטה את ראשו נתכופף אל הדף, ונתמקד במעגל האור המהדס, אז ריבוי ועושר או צמצום? איזוהי דרך יבור לו אדם?

יתכן, שמלאכתנו לברר, אוכל מתוך אוכל. שמא כך נגיע לבלבדיות, לעצמיות. לפעמים אפשר לחוש אותה בקצות האצבעות, לזהב בפנים, כל כך יפה.

אני מבקש להטות אליה את ראשי, ולעשות מלאכה לאורה.

בידוד, ערב שבת # 4 סירופ מקודש מנתניה

יום שישי היום.

תיבות המייל והוואטסאפ מופגזות, מישהי קראה להן "נשאים" של תוכן. יש ציבור גדול ששומע כבר את נקישות פרסות חמורו של משיח. רב נתנייתי מעלה סרטון עם מתכון של סירופ מקודש מזנגביל, הל, קינמון ודבש, 15 ש"ח בחנות תבלינים ואתם מסודרים - הוא אומר - נגמר הסיפור של הנגיף, ואני לא מבין מה הסיבה שהוא לא משתמש בג'ינג'ר טרי.

המצאתי לעצמי פרויקט יצירתי של עיצוב קמיעות מחדש, קסת מוחלפת במקלדת. הקורונה מאוייר למעלה כמו לבנה, ואני ממתין שהוא יקבל הוראה חדשה - "לך ומעט עצמך".

על הכוננית, ערימת ספרים גבוהה, תחת הגדה של פסח - נפש יהודי, שירי זלדה בכריכה רכה.

בְּמִלְכּוֹת הַשְּׂקִיעָה \ אֶפְלוּ קוֹץ מְפִיץ נִגְה
פְּתָאוֹם נְמוּגִים כְּתָרִים \ וְקוֹץ חוֹזֵר לְהִיּוֹת קוֹץ
וְהָרָשָׁב לְגַלְמֵיּוֹתוֹ \ נְחֻשְׁפָה מִדַּת הַדִּין
וּמִבְצֻבֵי שְׁלֵד הַיְקוּם.

אז איך תעשה שבת, מישהו שואל?

אֵיךְ תִּשְׁתַּל הַשְּׁבֵת \ פָּרַח עָצוֹם וּמְאִיר \ בְּלֵב צָר וְעוֹר?
[...]

הַדְּלִיקוּ נֵר! \ שְׁתוּ יַיִן! \ הַשְּׁבֵת יוֹרְדַת בְּלֵאט \ וּבִינְדָה הַפָּרַח, \ וּבִינְדָה \
הַשְּׂמֵשׁ הַשׁוֹקֵעַת...

המשפחה במסדרון, אנחנו שרים יחד, לכה דודי. איך מקבלים שבת?
אני שם לב - בשיר, כמה יפה. שבת שלום.

בידוד, מוצ"ש 5 # חדשות 'כיכר': חילונים צפצפו

בבניין מולי, אורות בבית נדלקים, הבדלה.

משקוף של חדר וכמה מטרים מבדילים בין איש למשפחתו, "ליהודים היתה אורה ושמחה" אני שר במנגינת פורים, ידי עטויות כפפה אלסטית כחולה, ואין אפשרות להבחין בין ציפורן לבשר.

ב'כיכר השבת', מישהו מחזיר ימינית לפרצוף של אלו שכתבו על החרדים שהרבנים שלהם הורו להמשיך כרגיל, הכותרת: "בושה: חילונים צפצפו ומילאו את החופים". האבק העולה בקרבות הבלתי פוסקות בין מגזרים במדינה, חונק אותי.

העט הכותב מתפקד כמחט סייסמוגרף, זריזה לחוש במתח.

אבל מי יארוג רטיות כתובות של פיוס?

מי יחוש למיטת החולה ויושיט אלומת אור רכה?

אנחנו אלופים בלמצוא את האור בכל מצב, זה הנרטיב אולי הכי משומש שלנו.

נוח לי להאמין שחסד השעה מופז לעיתים לא רק בגלל שהוא בתוך החושך, אלא למרות ואף בלעדיו, ואפילו בהסתרה ואפילו בלי הסתרה.

מה בין אור בתוך חושך, לאור בתוך אור? צללים. אור בתוך אור מסוגל לפזר צללים, לרכך עקומות, למלא בורות קטנים של חושך מחולייתם.

אבני אש פזורות לאלפיהן, בוודאי, ובכולן ניצוצות שמבקשות להתקיים, משבת אל כל ימי השבוע, הגיעה שעה להצית אותן לנגדנו תמיד, ככל שניתן.

לשם כך אנו זקוקים לחמלה עצמית וביטחון, שנבנה מלבני הבסיס של חיינו, משפחתיות, אמונה ותקווה, כבוד ועצמיות, אהבה ואחוה. וגם - יקום יציב שלא יעשה לנו יותר מידי בלגאנים...

כולנו מחוטים אותו הדבר בצלם הפלא הגדול, והרבה מתוך טבענו האנושי, ובכלל זה גם הקושי להבין שאכן יש דרמה, נשתנו סדרי חיים, הידיעה שהכל שונה עכשיו לא מחליקה בקלות בגרון לאף אחד, הבנה שכזו מאירה כמה וכמה דברים.

צלילי קלטת שירי ילדים מתנגנת בבית, "אשרי יושבי ביתך", הילדות שרות עם אמה שלהן, ומוחאות כף.

בידוד, יום 6 # בא לי לחבק

השבוע אני אמור לצאת מהבידוד, בעיקר בא לי לחבק את אשתי והילדים, לאמץ אותם אלי.

אתמול, הדלת הייתה פתוחה מעט, והילדים הציצו אל החדר במין מבט של "מה בדיוק קורה בחדר הזה שאבא מסתגר בו ?

יש ישראלי שקורא לעצמו "עופר סין" הוא גר עם אשה וילד במחוז חוביי שהיה אישון המגיפה, עכשיו, מיום ליום היא פוחתת,

מותר לנו לצאת מהתיבה - הוא כותב - אחרי שישים ומשהו יום של סגר מוחלט בבית. התיבות שלהם אלו בניינים אפורים, רבי קומות. הם ממתנינים ליונה ובפיה פתק, 14 יום ללא הדבקה.

מעל המיטה, יש ספר שנקרא "אין לנו מושג", הוא מסכם את הסוגיות הגדולות של הפיזיקה, אני לוגם אותו במנות, כמו אספרסו קצר, מרוכז. בעיקר כי כל פרק מותיר אותי אפוף אדים. 68 אחוז של היקום הוא חומר שנקרא אנרגיה אפילה שאיננו יודעים עליו דבר, אבל הוא גורם ליקום להתפשט במהירות עצומה.

אשתי מגישה לי ביצי עין, והן טעימות לי מתמיד.

בפרק אחר, נסיקה פנימה במהופך, זום אין, אל תוך ריבוא חלקיקי החומר, ובפרק נוסף על טלסקופים שבהם ניתן לראות אורות מסיבה של מאות בשנים, האורות מגיעים לעין רק עכשיו, אחרי הפלגה גלקטית של אלפי שנות אור.

במפת העולם אסיה היא כתם לידה על ירך העולם. ככל שהאנושות מתפתחת ויודעת יותר, האדם מוצא את עצמו קטן יותר ויותר, אורח זעיר לרגע, חלקיק, ראש סיכה.

ארגז הכלים הטכנולוגי שמוחזק ביד האנושות כמו נמלה שנושאת על גבה מטען ענקי. זה מאפשר לנו לביית את הטבע באותה טכניקה שבה אי אז מישהו החליט שמחיסת בר קטנה, אפשר להצמיח שדות של לחם ולברוא מאפה קינמון חם.

בידוד, יום אחרון 7 # ביום ירוק אחד

מחר אקום לבוקר בו יסתיימו ימי הבידוד. החדר נראה קצת כמו תא מעצר. מיטה, כלי אוכל, כיסא עם שולחן עבודה מאולתר, שירוקלחת ושקית לאשפה ולכביסה.

המגיפה צוברת תאוצה, חגיגה של דרשות ומכתבים, על מה זה ועל שום מה באה מגיפה זו? אני עוקב אחרי מפות החום העולמיות של ביה"ח ג'ונס הופקינס כבר כמה

חודשים. חש שהמגיפה שיתפה אותי בכוונתיה כבר מהימים הראשונים.

כמו תמיד, הרשת היא החשודה הטבעית, אחריה בתור, תורה הקדושה - לא הקדשנו לה מספיק זמן, טוען עיתון ליטאי. מידות טובות, פיאות ארוכות, ועוד ועוד. סבתא ממי צדיקה בטלפון אומרת: בגלל לשון הרע. ראש ישיבה בעל חזון אומר: ליבי אומר לי, אחדות בממשלה!

"הקב"ה בעט אותנו החוצה..." , אומר מקובל. מוחי מתקשה להבין סדרות חינוך שכאלו.

"חזקי", ילד חסידי מתוק עם מחלה נדירה, מסביר בסרטון, הנגיף יותר קטן מיתושו של טיטוס, כדי שנדע הקב"ה יכול הכל. ליבי תוהה על מדדי הבורסות, שחטפו "ארצה". על קדישים כהים בקול ילדותי.

צינה קשה עולה מרחוק, השמיים מלאים מיליארדי כוכביות, ואין לי מספר לברר את הפרטים. כתוב שרעם נברא לשבר עקמימות. לב פועם אינו מיישר קו על מסכי האקג. אני שוטף את חוסר האונים, בזכרונות חוף עם הילדים, וארמון של חול ורוח.

אני בא אליכם, אהובים, אני בא, אולי ביום ירוק אחד, אגלה לכם שחיבקתי אתכם כדי להיאחז בפיסת חיים.

§ § §

החלון של ביילא דבירה באולמי שמוטניק

הייתי קטן כשאולמי שמוטניק המפוארים והחדישים נפתחו בקול תרועה רמה

כל השטיבל רעש מזה. כל הזקנים, עם הטבק שדבוק להם לשפם, דיברו על זה שהוא הולך לנטוש את היונים ומתחיל להיכנס בעסקי החתונות. אחד מהם עם מגבת ממורטטת על הכתף, התעקש לומר "עוד תראו שהוא יעשה כסף גם מהיונים וגם מהאולם", אבל אף אחד לא הקשיב לו, כולם היו בטוחים ששמוטניק הולך לסגור את היונים ולפתוח אולם.

ושמוטניק לא היה פראיר. נכון שהוא קשר את המכנסיים בחבל, ונכון שהמשקפיים הישנים והמלוכלכים שלו היו מחליקים לו בכל פעם שהתכווץ, ורק חוט הסיקרא האדום שהקיף את קבר רחל, ואחר כך עלה על ידידות משקפיו, הציל אותם מנפילה חופשית על אבני המרצפת המזוהמות של השוק במאה שערים, אבל הוא הצליח לעשות גם וגם: גם יונים וגם אולם. והיו כאלה שטענו שהוא מצליח עם היונים רק בגלל האולם.

אבל אני ידעתי שהוא מצליח רק בגלל ביילא דבירה, שבדיוק היום הכריזו ברמקול על: "הלווייתנה של הצדקנית מרת ביילא דבירה שמוטניק עליה השלום, אלמנת הרב החסיד ר' פסח בונים שמוטניק זצ"ל, תצא בשעה עשר וחצי מאולמי שמוטניק דרך בית הלוויות שמגר להר המנוחות!

כי ביילא דבירה הייתה באמת מסדרת את העניינים, ושמוטניק היה רק מתרוצץ, מהדק את המשקפיים לאפו, ושואל בקול מאנפף: "רק שתי יונים אתה צריך? בטוח שלא שתיים-עשרה?"

ואני הייתי עומד שם עם הסל, ואומר לו: "אמא אמרה רק שתי יונים"

"שתיים-עשרה וחצי?!" הוא היה עושה את עצמו כאילו לא שומע, "עשרים ושתיים?"

"שתיים", הייתי עונה, "זכר ונקבה וזהו".

"טוב נו", היה נאנח, תופס יונה עם הידיים, אני פותח את נייר השעווה, והוא מניח אחת ושתיים, סוגר בחבל דק, מגלגל בנייר עיתון נקי ומניח לי בסל.

"אינגלה", היה נאנח ומרים את הגבות, "ווען מושיח שוין געקומען?" היה שואל, ואני הייתי מושך בכתפיים, והוא היה מוציא מציצה בצורת תרנגול ומביא לי. "תמסור

דרישת שלום לאבא."

"בסיידר" הייתי עונה והולך, אבל אחרי כמה רגעים הייתי חוזר כדי להסתכל על היונים.

ביילא דבוריה היתה מגדלת אותן בחצר שלה, שובך גדול וצפוף עשוי מעץ ומרשת, ויונים רבות הסתובבו בו בהמולה גדולה.

הסתכלתי על יונה גדולה עם נוצות לבנות יפות על הרגלים, היא הסתובבה בשובך ופיזרה את המזון בתנועות רגלים פראיות. "את אלה לא אוכלים", שמעתי את הקול של ביילא דבוריה במבטא פולני מעלי, "אלה אנחנו מגדלים בשבילינו, רק את האפורות אנחנו שוחטים בשביל החתונות".

"יש להן שמות?" שאלתי את ביילא דבוריה.

"ללבנות יש", היא לחשה, "שמעלקא, זה שם למעלה, טויבא זאת הגדולה, ובנימין-יענקב זה הקטן שם בצד".

"איזה מין שמות אלה?" שאלתי אותה, "זה לא שמות של יונים".

"נכון", היא אמרה, והפנים שלה פתאום הפכו לקפואות. היא התחילה לעשות כל מיני דברים, לקחה את הכלי של המים ושפכה אותו, ניקתה אותו במטלית עד שהוא נצף, והחזירה אותו לתוך השובך.

לא העזתי לשאול על שם מי הם קרויות, אבל פעם תפסתי את ביילא דבוריה יושבת על כיסא נדנדה, מחזיקה את שלוש היונים הלבנות ושרה להן שיר ערש ביידיש, המשכתי להציץ דרך הווילון וראיתי איך היא מנשקת את היונה הלבנה הגדולה טויבא, ואחר כך את שמעלקא, ובסוף נשיקה ארוכה לבנימין-יענקב, ובדיק באמצע נכנס שמוטקין לחדר, והיא נבהלה מאוד, וצעקה משהו בפולנית, ושמוטניק הסתובב ויצא מהחדר בלי להגיד מילה.

ואז ביילא דבוריה התחילה לבכות כל כך, והעיניים שלה הפכו למפל של דמעות, וכל כולה היתה עליבות גדולה, והיא ייללה בקול דק וגבוה, כמעט מלאכותי, וזה היה הרגע לסגור את הווילון וללכת עם הסל של היונים הביתה.

כל מיני נשמות עלובות וקלושות הסתובבו בחצר של שמוטניק, איש דק עם קסקט, עור כמעט שקוף, מבט מבוהל בעיניים ופיסת לחם להאכיל את היונים בידיים הכחושות שלו, תמיד בשרוולים ארוכים, תמיד במעיל, ותמיד שותק.

שפחה שהיתה די זקנה, ודי גוירוטית, והיתה אוכלת ארוחת צהרים אצל שמוטניק. שמוטניק היה מביא לה כמה גרושים ושולח אותה הביתה שתביא אוכל גם לבעלה הנכה.

בשתיים וחצי בדיוק היה שמוטניק לובש את חליפת השלושת-רבעי האפורה שלו,

שם את הקסקט על הראש וצועד לעבר האולם, ובסל הסגול שלו שכנו זוג יונים צלויים, מקושטות בחוט אדום מקבר רחל, מונחות על צלחת חרסינה יפה, וממולאות באורז וצימוקים וכל מיני מטעמים שביילא דבירה דחפה לתוכן.

הוא היה נכנס, מדליק את הווינטלטורים הכחולים החדשים שהיו תלויים על התקרה, והם היו מתעוררים לחיים בגניחה קלה.

"תראה" הוא היה מדבר עם שרשבסקי הפויקער, "כשאנחנו היינו צעירים לא היה כאלה וינטלטורים, ואני לא מבין איך הסתדרנו בלי זה".

"אתם הייתם בפולניה", היה אומר לו שרשבסקי, ושמוטניק היה מסכים ומתחיל לעבוד.

ליד הדלת היה מטמון ששמוטניק הראה לי פעם אחת. שם, מתחת לקרטון גדול, היו מונחים האבטיחים של הקיץ, שהערבי של הומינר מהשוק היה מביא לו עם האופניים ומשאיר לו ליד הדלת, ומתחת לזה היו כל מיני פירות וירקות.

"שפע גדול יש אצלנו", היה שמוטניק מתפאר, "ב'בנויס' לא תראה כאלה אבטיחים, לכל היותר יפתחו שם איזה קארטופעל-קוגעל, אצלנו זה לוקוס, הומינר שומר לי את האבטיחים הכי טובים מהבוקר, וגם משלמים על זה כהוגן, ועכשיו תעזור לי לסחוב את האבטיחים למטבח".

ולאט לאט היו מגיעים הסבים לאולם, יושבים על כיסאות עץ וקוראים קפיטל'ך תהילים, ואחר כך היתה מגיעה כל משפחת הכלה. פעם אחת הייתי בשעה שהגיעה הכלה, והביאו צלם מקצועי. כל בני המשפחה נעמדו סביב הכלה, הצלם העמיד שם מצלמה וצילם אותם כמה תמונות טובות, וכל השכונה עמדו שם והציצו על הצלם, אבל שמוטניק היה עצבני על זה, ורטן על זה שמעכשיו כל אחד יביא צלם, ויעשו תמונות, וזה יקח הרבה זמן, ויאלץ אותו להגיע מוקדם יותר לאולם, ואז גם ייקח יותר חשמל על הווינטלטורים.

אבל ביילא דבירה עשתה לזה סוף: מי שרוצה צילומים - שיעשה בבית שלו, ומה פתאום מכניסים פה את כל הדברים המודרניים לתוך מאה שערים. שרשבסקי ששמע אותה, הזכיר לה שבפולניה היו מביאים צלם לכל חתונה, וביילא דבירה התעצבנה ואמרה שהוא מדבר שטויות, ובפולניה בכלל זה היו גויים, וזה בכלל לא דומה, ומי שלא היה בפולניה, שלא ידבר בכלל על דברים שהוא לא מבין.

ושרשבסקי היה שותק וממשיך לנקות את מקל התופים שלו, ומותח את העור של הסנך, ופעם אחת אחרי התקפה של ביילא דבירה הוא אמר בשקט שגם מי שלא עבר את פרעות תרפ"ט שלא ידבר על דברים שהוא לא מבין, אבל הוא לא העיז לומר את זה לביילא דבירה.

לא היה עובר זמן רב עד שהרב היה מגיע בסערה לאולם, והיו מדליקים את הנרות ומתחילים לצעוד לעבר החצר. שם ארבעה בחורים חסונים היו פותחים את החופה המיוחדת שנתרמה לעילוי נשמת הנספים בשואה, ומיד לאחר מכן היו נכנסים לחדרה היחוד הנקי והמצוחצח, שביילא דבירה הקפידה לנקות כל יום בעצמה.

שתי יונים היו ממתונות לזוג על השולחן, נתונות בצלחת חרסינה, חוט אדום מקבר רחל על הצוואר שלהן, וקנקן מיץ וסיפולוקס עם סודה. והחתן-כלה היו נוטלים ידים, ואוכלים מהקוויליטש ששברו להם מעל הראש, ואז היו טועמים מהיונים, והרבה סגולות היו בהן, וגם ברכות שביילא דבירה בירכה עליהן.

ושרשבסקי היה קצר רוח, ועד שהחתן והכלה לא יצאו מחדר הייחוד הוא היה שומר על התופים מהילדים המופרעים שמנסים לגעת סתם בלי רשות, שתי מקלות תופים ביד מאחורי הגב, וביד השנייה סיגריה בוערת בלי פילטר, אחוזה בשתי אצבעות כוויות וצהובות, והוא מרכל על כל העולם.

כמה בחורים צעירים מתפארת בחורים היו מתקבצים מסביבו, שואלים אותו שאלות על התופים, ומספקים לו המון תשומת לב ונושאי שיחה.

וברגע שבחלון הקטן נראו פניה של ביילא דבירה, היה זה אות וסימן שהחתן והכלה יוצאים מחדר הייחוד, ושרשבסקי היה מכה בתופים, וכל הקהל היה רוקד קדימה ואחורה בשורות, "סימן טוב ומזל טוב יהיה לנו ולכל ישראל, אמן", ואז מרימים את החתן על הכתפיים, וכולם שרים "דוד מלך ישראל, חי וקים!"

ואחר כך "שאו שערים ראשיכם, והנשאו פתחי עולם, ויבוא מלך הכבוד", וכל הילדים היו מחכים בצד, וכשרשבסקי היה מתחיל לשיר "עוד ישמע", כל הילדים היו עושים רכבת ארוכה ורצים בין החתן והרוקדים, ושמחה צחוק של מצווה היתה מתפשטת באולמי שמוטניק, ושמוטניק בעצמו היה רוקד עם הסינר, ולפעמים כשהיה ממש עליז, היה שולף בקבוק של שליבוויץ מהמרתף של האולם, ומוזג ממש טיפה לכל אחד, בכוסיות קטנות מזכוכית.

"לחיים", היה אומר לכל אחד שקיבל, אבל הוא היה שותה ישר מהבקבוק ולאף אחד זה לא הפריע, כולם עמדו בתור וקיבלו את טיפת השליבוויץ לתוך הכוסית, אמרו 'לחיים' ושתו.

וכששמוטניק שותה, הוא משתכר, נופל על הרצפה, מדבר הרבה שטויות. ביילא דבירה היתה עומדת בחלון, מזהירה אותו במבט קשוח שלא יעיז להשתכר.

יום אחד הוא באמת השתכר, זה היה כשפרצה שריפה בשוכן, וכל היונים נשרפו, גם הלבנות. וביילא דבירה ברחא לאיזה חצי יום לסוף סנהדריה, ורצה למקום שבו היה שטח ההפקר ועדיין לא היה נקי ממוקשים, ואחרי שכמעט מתה היא חזרה הביתה מפורקת לרסיסים.

ושמוטניק קנה אז יונים לחתונה מליבוויץ, ויצא להדליק את הוונטילטורים. כשהיה בחתונה הוא לא ידע מה שלומה של ביילא דבירה, והאם היא תשתקם, אבל אז

שרשבסקי היכה בתוף, וכולם שרו "סימן טוב ומזל טוב", ושמוטניק יצא מהמטבח וראה את הפנים של ביילא דבזירה בחלון שלה.

ואז הוא הוציא את השליבוביץ הכי טוב שהוא מצא בשוק מחנה יהודה, שליבוביץ בלי הכשר, אבל ידוע שאפשר לסמוך עליו. מזג לכולם הרבה 'לחיים', ואת מה שנשאר שתה בלגימות גדולות.

ולשמוטניק אין אמצע, הוא או שפוי או שיכור. בין רגע הוא עלה על השולחן והתחיל לספר את סיפור החיים שלו, על לומז'ה, על גאצ'ק הסדיסט שנשך אותו בכיתה א', על הריח של השטריוזעל, על האפל-שטרודל, על מיידאנק וסוביבור, על היער של לונצק והפרטיזנים השיכורים, על המעגל שבו העמידו את הילדים הקטנים, על הבור האפל שנשאר לנצח בלב, על האדמה התחוהה שהוא ערם על קבר האחים, על השנאה העצומה לכל פולני או גרמני.

על הילדים עצמם, לא סיפר.

ביילא דבזירה עמדה בחלון, דומעת ורוטטת מבכי, כמו אז כשהצצתי דרך הווילון, כשהחזיקה את היונים עם שמות הילדים. ביילא דבזירה התרסקה כעת ליד החלון, קרסה על הרצפה וכמו התעלפה, מלצרים חסונים ממוסררה הרימו והושיבו אותה על הכיסא-מנהלים של שמוטניק, ופרלשטיין השפריץ לה מים על הפנים.

ואז הלכתי הביתה, ויום אחרי זה זרקו אותנו מהדירה, כי היינו חייבים כסף למשכיר. כעסתי על אבא שלא שילם בזמן, והוא סתם מסבך את עצמו, והבטחתי לעצמי שכשאני אהיה גדול בחיים לא אהיה בחובות, בחיים לא יזרקו אותי מהדירה. לצערי, לא עמדתי בהבטחתי, כי כבר הספיקו לזרוק אותי מהדירה, עברתי כמה דירות, ואני עדיין חייב כסף לכל אדם שנתקלתי בו.

כשאני הולך ברחוב אני כבר לא רואה אנשים, רק מספרים, כבר שנים שלא הלכתי בקו ישר בצד אחד של הכביש, תמיד יהיה איזה בעל חוב שייגיע ממולי. אני הולך בזיגזג, גורם לתאונות דרכים. כשהייתי בבני ברק ראיתי שכולם הולכים ככה, על הכביש, מעניין אם גם הם עושים את זה בגלל שהם בחובות.

§ § §

יום אחד, כשהייתי בישיבה, קיבלתי פתאום טלפון מאבא, "שמוטניק נדרס", הוא סיפר לי, "כמו חתולה".

הוא לא הסתפק בתיאור הכללי, הוא גם פירט: "הוא נפל בבר אילן, ועלה עליו אוטובוס", הוא פרס את המילים כמו שהן על השולחן, מילים מדממות שעושות נעים בבטן. "נדרס כמו חתולה".

לא הלכתי להלוויה, לא יכול עם הלוויות, אני אלרגי למוות, שונא לנחם אבלים, מפחד מיתומים, מתרחק מאלמנות, מתעב קברים.

עכשיו אני הולך בקצה הצפוני של מאה שערים, ובעוד פניה אחת אראה את אולמי שמוטניק המפוארים ניצבים לנגד עיני, כשלוחות עץ מכסים את החלונות, ושלט מתקלף מודיע על סגירת האולם בי"ז בתמוז תשס"ה, בדיוק לפני חמש עשרה שנה.

מול עיני שני פועלים שוברים את הלוחות שעל החלונות, פותחים את דלתות הזכוכית של האולם, ואני נכנס לתוך מוזיאון.

הווינטלטורים הישנים הכחולים עדיין על התקרה, הפועלים הערבים הדליקו אותם, אבל כל היתר השתנה, הקירות נצבעו באפור קודר, ורק פנסים קטנים האירו את המוצגים שעל הקירות, ציורים בפחם, ענקיים ומלאי סערה עיטרו את הקירות, ונעל של ילדה ניצבה על עמוד גבס באמצע האולם, מוארת בזרקור בודד.

יד ושם וגלעד לקהילת ניז'נריק בפולניה

לשלושת ילדי הי"ד

טויבא, שמואל, ובנימין יעקב

השם ינקום דמם

בקצה האולם עמד החלון ההוא, החלון של ביילא דבירה, ריק ושחור, והחברה קדישא נכנסו עם המיטה, והניחו אותה על במה מיוחדת שהיתה בנויה במקום. היה זה מזעזע לפגוש את ביילא דבירה אחרי כל כך הרבה שנים, ואי אפשר לומר לה כלום, אי אפשר לדבר איתה.

מסביב למיטה התאספו אנשים רבים שהכירו אותה מהיונים ומהחטונות. ילדים לא היו לה, הם נקברו ביער של לונצק. בצוואה שלה נכתב שהיא רוצה שהלוויה שלה תצא מהאולם, ומצווה לקיים דברי המת, אז הסכימו להוציא את הלוויה מכאן, מהמוזיאון הסודי שחוץ מאנשים בודדים איש לא ידע על קיומו.

פתאום נדלק האור בחלון של ביילא דבירה, ומתוך החלון נשקפו פניו הקשישות של שרשבסקי הפויקער, הפעם מהצד הלא נכון של החלון. וכשהוא הציץ בחלון וראה את המיטה של מרת ביילא דבירה שמוטניק עליה השלום מונחת במקום שבו היה יושב ומתופף, עיניו הקשישות דמעו. בידיים רועדות הוא כיסה את עיניו והתייפח לתוך הקפוטה החגיגית שלבש לשמחת אירוסי נכדו.

זה היה הרגע שבו שלפתי את המצלמה וצילמתי. את היד הזאת שמכסה עולם שלם שנגדע בזה הרגע, לא אשכח לעולם.

צילום יואל ארלנגר

